

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkesz.,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: **Vezércikk:** Magyarhoni Evangélikus Templomépítési Egyesület. *Lombos Alfréd.* — Nyílt panasz a bányai egyházkerület nagyméltóságu és főtisztelendő Elnökségéhez. *Kiss Kálmán.* — Megokolt indítvány Petrovics Soma esperesnek az isteniszteletek egyöntetősége kérdésében beterjesztett javaslatára. *Thomay József.* — **Belélet.** — **Pályázat.** — **Hirdetés.**

Magyarhoni Evangélikus Templomépítési Egyesület.

Irta: *Lombos Alfréd.*

Zombor, 1909. augusztus 14-én.

Egyházi lapjaink sokat foglalkoznak a reformáció 400 éves évfordulójának emlékeztetéssel. Felhangzott az óhaj, hogy valamely országos alkotással, vagy pedig itt-ott helyi emlékművel tegyük fényesebbé a legszebb alkotás, a lelkiismereti szabadság, a reformáció születése napjának 400-as fordulóját. Magam is gondolkoztam afelett, mi volna a megfelelő alkotás s hallván a külföld hasonló példáiról, kihatásában egyik legszebb munkálkodásáról, a reformáció emlékéhez legméltóbb alkotásnak tartom, ha megalakítjuk a magyarhoni evangélikus templomépítési egyesületet. Országos alkotás volna maga az egyesület, helyi emlékművek azok a templomok, melyeket 8 évi szorgos gyűjtés eredményeképp szép számmal állíthatnánk fel 1917. év október 31-én. S maga az országos alkotás, a templomépítési egyesület azon túl is egy-egy időközönként felépítendő Istenházában újítaná meg hosszú századok vissza-visszatérő emlékét.

S ezen Ében—Haézer, mely az isteni gondviselés dicsőítésének számtalan hála-kövét volna hívatta az ország különböző helyein a templomok falaiba rakni, nemcsak emlékmű volna, de célszerű gazdaságos intézmény, mely feleslegessé tenné, hogy az egyes egyházközségek templomépítésre országos gyűjtést indítsanak, ami amellet, hogy az egyes községekben évente többszöri gyűjtést feltételezvé, az adakozási kedvet csökkenti, még tetemes költséget is emészt fel, miután minden gyűjtést eszközlő egyházközségnek

külön-külön vannak nyomda, posta, utiköltség és jutalék kiadásai. Míg ellenben, ha egy országos egyesület tagokat gyűjt, s kerülve minden zaklatást, évente csak egyszer esz-közöl országos gyűjtést, az adakozási kedv is nagyobb, a kiadás is kisebb lesz.

Hogy ismertessem mikép kívánnám működtetni az egyesületet, legjobban ha ide iktatom az alapszabályt, melyet az ezidei egyetemes egyházi közgyűlésnek terjesztek elő.

1. §.

Az egyesület neve: Magyarhoni Evangélikus Templomépítési Egyesület. Székhelye: Budapest.

2. §.

Az egyesület célja a templomépítésre szoruló gyenge anya- leány- és missziói egyházakban templomoknak ingyen való felépítése és templomot építő egyházak segélyezése.

3. §.

Az egyesület ezen cél elérésére fizető tagokat gyűjt és gyűjtőíveket bocsát ki.

4. §.

Az egyesület tagjai: templomépítő tagok, alapító tagok, rendes tagok és pártoló tagok.

a) Templomépítő tag az a testület, vagy egyén, amelynek vagy akinek nevén az egyesület javára legalább 50.000 korona alapítvány tételével azon célból, hogy annak kamatai megfelelő összegig növekedvén, egymagukban templomépítésre fordíttassanak.

b) Alapító tag az a testület, mely 5.000 korona és az az egyén, ki 500 korona tag-

sági díjat, akár 5 évi részletben egyszer s mindenkorra az egyesület pénztárába befizet.

c) Rendes tag az a testület, mely 50 korona és az az egyén, ki 5 korona évi tagsági díjat legalább 5 évig az egyesület pénztárába befizet.

d) Pártoló tag az az egyén, ki az egyesület javára minden évben a választmány által megállapított jutalék ellenében gyűjtést eszközöl.

5. §.

A templomépítő tagok nevei a kizárólag saját alapítványuk kamataiból időközönként felépítendő összes templomokban elhelyezendő márványlapon, a többi tagok névsora pedig — az alapítványi templomok kivételével — az összes építendő templomok alapkövében elhelyezendő emléklapokon megörökíttetnek és az összes tagok minden évben díjtalanul megkapják az egyesület évi jelentését, tagjainak névsorát és az épített templomok képeit magában foglaló egyesületi naptárt. Az egyesületbe való belépéskor minden rendű tag megfelelő tagsági díszoklevelet kap.

6. §.

A rendes tagok kötelezettsége öt-öt évre szól. Az 5-ik évben kilépni kívánó tagok szándékukat a titkári hivatalnál szeptember hó elsejéig levélben tartoznak bejelenteni. — Ellenkező esetben a következő 5 évre is tagok maradnak s fizetik járulékaikat.

7. §.

Az egyesület a tagsági díjakat egyenként közvetlenül, a gyűjtőívek útján befolyó adományokat pedig évenkénti összegükben az egyesületi naptárban nyugtatja.

8. §.

A templomépítő tagok alapítványai külön-külön kezeltetnek s valahányszor kamataik a megfelelő összeget elérik, templomépítésre fordíttatnak. Az alapító tagok által befizetett összegek tőkésíttetnek; kamataik, a rendes tagsági díjak és az adományok építésre fordíttatnak. Az építkezések a reformáció 400 éves emlékére az 1917-ik esztendőben kezdetvén meg, az addig befolyó összes jövedelmek kamatozó letétbe helyeztetnek.

9. §.

Az egyesület a lehetőséghez képest egy vagy több ingyen templom elnyerésére időközönként pályázatot hirdet.

10. §.

Templom iránt oly szegény anya-leány- és missiói egyházak pályázhatnak, melyek az egyesületnek alapító vagy rendes tagjai.

11. §.

A pályázatnál azon folyamodó egyházak részesítendőek előnyben, melyek az egyesületnek régebbi tagjai s kebelükben aránylag legtöbb régi rendes, esetleg alapító taggal bírnak.

12. §.

Az egyesület a szükséghez képest a folyamodó egyházközségben az egyesületi titkár s mérnök által helyszíni szemlét tartat.

13. §.

Az egyesület vezetősége által — a meg-ejtett vizsgálat alapján — templommal első-sorban megajándékozandó egyházak kandi-dációba vétetvén, az alapítványi templomokat illetőleg a templomépítő tag, vagy annak elhunytja esetében és a többi templomokat illetőleg is a magyarhoni ág. h. evang. egyház egyetemes közgyűlése dönt.

14. §.

A templommal megajándékozott egyházak tartoznak az egyesületnek szerződésileg örökösen fizető rendes tagjai maradni.

15. §.

Minden tag-egyháznak — beleértve a már egyszer megajándékozott egyházat is — jogában áll templom bővítése, úgyszintén tüzeset után a biztosítási összeg megfelelő kiegészítése céljából az egyesületet segély iránt megkeresni.

16. §.

Oly egyházak, melyek a tűzbiztosítás elmulasztásával tüzeset következtében vesz-tik el templomukat a folyamodvány elbírálá-sánál előnyben nem részesíthetők.

17. §.

Építés iránt folyamodhatnak templom-építési alappal bíró egyházak is, ezek segélyezésének mérve azonban külön megállapodást igényel. Saját erejükből templomépítési alapot gyűjtő egyházközségek kérvényei előnyben részesítendőek.

18. §.

A magyarhoni evangélikus templomépítési egyesület tisztviselői: az elnök, 2 alelnök, titkár, (s inkassáló), jegyző, pénztáros, 2 ellenőr, építészmérnök, ügyész és 5 választmányi tag, kiket 5 évre az egyetemes közgyűlés választ. Pénztáros mindig az egyetemes pénztáros. A tisztviselők állása tiszteletbeli és ingyenes, a titkár (s inkassáló), pénztáros és mérnök kivételével, kik a választmány által megállapítandó méltányos tiszteletdíjban részesülnek.

(Vege köv.)

Nyílt panasz

a bányai egyházkerület nagyméltóságú és főtisztelendő Elnökségéhez.

II.

Hogy a vizsgálat alkalmával a segélyegylet elnöke s a vizsgáló bizottság egyik tagja s egy személyben jegyzője, akinek szereplését már fentebb bemutattam, mennyire nem voltak urai a higgadt megfontolásnak s tárgyilagosságnak s mennyire kiritt viselkedésökből a captatio benevolentiae, jellemzésül elmondom még a következőket:

Mindjárt a tárgyalás kezdetén, interpellációm bevezető része felolvasása után, erre a bevezető részre a segélyegyleti elnök — felolvasott válasziratainak bevezetésében — azt mondta, hogy: interpellációs s panaszíratom megírására engem „nem objektív, de subjektív okok sarkaltak“, hogy interpellációs s panaszíratomból igyekeztem „rosszhiszeműsége“ tünik ki, hogy „az ilyen eljárás magán hordja a rágalmazás minden ismérvét“.

A segélyegylet elnökének a vizsgáló bizottsági ülés jegyzőkönyvében felvett e mondásai után a jegyzőkönyv Jeszenszky Nándort szólaltatja meg, mint aki „helytelennek tartja a prejudikálást.“

Erre zagyva logikával, közvetlenül ezután, a következő kijelentést örökíti meg a jegyzőkönyv: „ifj. Koren Pál megbotránkozásának ad kifejezést a botránycsinálók módja felett“.

A „botránycsinálók“ alatt ifj. Koren Pál velem együtt nyilván Jeszenszky Nándort is akarta érteni.

Ifj. Koren Pál megbotránkozásának előzményeül a jegyzőkönyv úgy állítja oda Jeszenszky Nándort, mintha általánosságban mondta volna, hogy „helytelennek tartja a prejudikálást“, holott Jeszenszky Nándor határozottan és félreérthetetlenül kijelentette, hogy a

segélyegylet elnökének nem szabad a vizsgálat megkezdésekor praeokkupálni a hangulatot s a segélyegyleti elnök ez eljárásához ő (Jeszenszky Nándor), mint segélyegyleti kormányzó bizottsági tag nem járulhat hozzá.

Csak a szorultság vezethette Bohus Károly segélyegyleti elnököt s ifj. Koren Pál vizsgáló bizottsági tagot s jegyzőt arra az animozításra, amelylyel a vizsgálatkor velem szemben viselkedtek s amely animozítás ifj. Koren Pál részéről Jeszenszky Nándor ellen is irányult, mert nem az ő szája-ize szerint beszélt. Szorultságban más segítség híján, a lehurrogás kétes eszközehez folyamodtak, mert a mi a dolog érdemleges részére tartozik, ott a segélyegyleti elnökkel, illetve a kormányzó bizottsággal a beszélő tényleges adatok állanak szemben.

Allítom tiszta önérzettel s egész határozottan, most, a vizsgálat után is s a vizsgálatkor a segélyegyleti elnök az interpellációs s panaszíratomra adott válaszában általános megnyugvással és helyesléssel történt tudomásul vétele dacára a következőket.

Interpellációs s panaszíratom úgy interpellációs, mint panaszrészének nincsen egy pontja se, amelylyel alap s ok nélkül, szükségtelenül, vagy nem a segélyegylet érdekében álltam volna elő.

A segélyegylet 1907. évi számadásait, illetőleg — mert ezeken alapultak a vagyonkezelésre vonatkozó interpellációm s panaszaim — ingatlanra való kölcsönök kihelyezésénél a kormányzó-bizottság az ingatlan becsértékének az alapszabályokban megkövetelt hivatalos megállapításától eltekintett, illetve ahhoz nem ragaszkodott; uagyobb kölcsönök kihelyezésénél az alapszabályokban megkövetelt ingatlanra való biztosítéktól eltekintett, illetve ahhoz nem ragaszkodott; a segélyegyleti tagsági járulékok s kölcsönkamatokra vonatkozó hátralékok dolgában a kormányzó-bizottság részéről az adósok iránt, az alapszabályok világos megsértésével, holmi elnézés s egyesek iránt pláne nagyobb fokú elnézés járta.

A segélyegylet általam panaszolt 1906. évi alapszabálymódosítása az alapszabályokban megkövetelt módozat s eljárás figyelmen kívül hagyásával alapszabályellenesen történt.

Az alapszabálymódosítási eljárás iránt rendelkező szabályok be nem tartása nem is csupán a panaszolt esetről adta elő magát; újabban divatba huzódott az nálunk egyébként is.

A segélyegylet tavalyi közgyűlése szinte eszközölt az alapszabályok egy §-án módosítást szabályellenes eljárással s segélyegyleti elnök kezdeményezésére. — E szabályellenesség a közgyűlésen éppen közvetlenül interpellációm s panaszaim felolvasása előtt történt s így interpellációs s panaszíratomba azt be nem vettem. Szóbelileg tiltakoztam ellene a közgyűlésen, de eredménytelenül.

Az ez évi segélyegyleti közgyűlésen történt alapszabálymódosítások dolgában való eljárásnak már csak egy csekélyebb szépséghibája volt: az, hogy a segélyegyleti elnök az alapszabálymódosítási indítványoknak a segélyegyleti tagokkal való előzetes közlésekor nem közölte az indítványokat az alapszabályok 97. §-ában megkövetelt „indokolás“-sal. Szóvá tettem e mulasztást, a közgyűlés azonban napi rendre tért felette. A közgyűlésnek épp úgy nem volt ez ellen semmi kifogása, mint ahogy az interpellációs s panaszíratom alapján megejtett vizsgálat is annak idején mindent úgy talált jónak, ahogy volt.

Azaz, hogy a vizsgálat alkalmából a segélyegyleti elnök válaszában általános megnyugvással és helyesléssel történt tudomásul vételére homályt vetett mégis egy 10.000 koronás kölcsönügy, amely alapszabályellenes kihelyezése mellett a kölcsönkihelyezés módjánál és körülményeinél fogva is arra indította a vizsgáló-bizottság tagjait, hogy ezek közül ketten egy ellenében (az utóbbi ifj. Koren Pál volt) szükségesnek találták szeliden értésére adni a pénztárosnak, aki — a segélyegyleti elnöknek a vizsgálatról szóló jegyzőkönyvbe felvett válaszirata szerint — maga is vállalja az adósságot, hogy az efféle adóssággal nem egészen van rendjén a dolog s azt jelentették ki, hogy „jobbna tartják a kölcsön visszafizetését“.

Érinthetem itt még azt is — amire tiszta önérettel, hogy ne mondjam elégtétellei hivatkozhatom — hogy az én „bohránycsináló“-nak, „rosszhiszemű“-nek, „rágalmazó“-nak elnevezett föllépésem a segélyegylet érdekét előmozdító eredmény nélkül nem volt, mert interpellációm s panaszaim folytán az adóstól a hátralékok csakhamar özönével folytak be a segélyegylet pénztárába és segélyegyletünknel általában is egyes szabálytalanságok megszüntetését, vagy reperálását érte el az én úgynevezett „bohránycsinálás“-om, „rosszhiszeműség“-em, „rágalmazás“-om.

*

A segélyegyletünk ezidei közgyűlésén, a segélyegyletünkkel való ügyem tárgyalása közben elhangzott felszólalásokból kell még itt leszögezni azokat a szármalmas kapkodásszülte mondásokat, amelyekben ki is merült aztán az egész ügy silány s csak a szenvedély által dominált tárgyalása, magának az ügynek minden komoly mérlegelése nélkül, annak a bizonyos tavalyi „felháborodás“-nak a megszokott kedvenc mintájára.

A „felháborodók“ egyike — Zvarinyi Emil — azt mondta: Kiss Kálmán feltűnési viszketegből írta interpellációját s panaszait“. (Ha adatokkal s tényekkel nem álltam volna elő, ha nem igazoltam s nem indokoltam volna, amiért azokkal előálltam, ha nem mutatná maga az eredmény, hogy eljárásom az egylet érdekében volt: akkor beszélhetne Zvarinyi Emil arról, hogy fellépésemben a feltűnési viszketeg vezetett, de így bajos ám csupán holmi frázissal elütni akarni a dolgot.) Beszélt aztán még Zvarinyi Emil ilyenformán: „Kiss Kálmán azóta is küldött hozzánk holmi irkafirkákat, én azokat az irkafirkákat nem olvastam, hanem eldobtam“. (A segélyegyleti tagtársaimhoz küldött „Nyílt levél“ és „Szeljegyzetek“ című irataimra célzott, amelyek egyikében a segélyegylet múlt évi közgyűlésén történeteket beszélem el a való tényállás szerint, szemben a közgyűlésnek ifj. Koren Pál tollából kikerült célzatosan is, esetlenül is megírt jegyzőkönyvével s leszálítom igaz értékére azt a bizonyos „általános felháborodás“-t, amelyet állítólag felidéztem magam ellen a segélyegylet múlt évi közgyűlésén az úgynevezett „heves vádaskodás“-aimmal; a másikában a vizsgálatról szóló jegyzőkönyv közvételére alkalmából szinte ifj. Koren Pállal, mint a vizsgáló-bizottság egyik tagjával s egyuttal jegyzőjével gyűlik meg a dologom, különösen az utóbbi minőségében viselt dolgainál fogva s rajta kívüli a segélyegyleti elnök is elég okot szolgáltatott, hogy az ő elnöki eljárását s különösen az interpellációmra s panaszaimra vonatkozó válaszirátát szová tegyem.) Hallottuk Zvarinyi Emiltől ezt a nagy mondást is:

„Kiss Kálmán börtönt érdemel, oda is fog jutni“. (Azt hitte, hogy ha ilyeneket mond, rám ijeszthet s még talán kegyelemért is fogok könyörögni.) Majd ilyen állítást kockáztatott meg: „Kiss Kálmán bizonyosan kért kölcsönt az egylettől s nem kapott; ez fáj neki“. (Ez a mondása Zvarinyi Emilnek az ő alapos felszólalásával járt, mert válaszból megtudta, hogy biz én soha se kértem kölcsönt az egylettől; hála Istennek megvoltam nélküle.) Rám akart piritani Zvarinyi Emil a sok össze-visszahadarás közt, ilyen állításával is: „Kiss Kálmán az egyházmegyei aljegyzői tisztségéből el lett csapva“. Hogy, hogy?“, kérdeztem közbeszólásképp. Most mondott aztán csak nagyot; azt válaszolta: „A főesperes úr csapta el Kiss Kálmánt az aljegyzőségéből“. (Holott mindenki tudja egyházmegyénkben, aki az egyházmegyei tisztségek betöltése alkalmából az illető közgyűlésen jelen volt, hogy magam jelentettem ki a közgyűlésen, amely igenis akarta továbbra való megmaradásomat az aljegyzői tisztségben, hogy tőlem a közgyűlés e tisztség betöltésénél tekintszen el. Ismétlem: a közgyűlés tekintszen el tőlem. Zvarinyi Emil talán nem idegenkednék az olyan rendszer inaugurálásától, hogy egyházi tisztségbe a főesperes helyezzen, akit akar s ő is csapjon el onnan, akit elcsapni akar.) Zvarinyi Emil hadarta a segélyegylet ez évi közgyűlésén ezt is: „Kiss Kálmánnak sajtópere is volt; de ez a per nem is volt sajtóper, hanem sajtóper.“ (Konstatálom, hogy ennek az ugyancsak nagy passzióval többször is megismételtetett élcnak a szellemessége által a segélyegyleti közgyűlés tagjai nem nagyon voltak elragadtatva, kivált akik azt az én külföldben elég régen volt sajtóperemet ismerik s tudják, hogy miben állt és hogy azt meg is nyertem s akik tudják, hogy arról a volt sajtóperemről az íranta érdeklődő — ha van valaki, akit az érdekelhet — Zvarinyi Emilnél illetékesebb forrásból szerezhet információt s ez az illetékesebb forrás: Haviár Dani, aki sajtóperemben jogi képviselőm volt.) Végül azt dörögte Zvarinyi Emil: „Kiss Kálmán rágalmazott; nyilvánítsa őt a közgyűlés rágalmazónak“. (De hát ha Zvarinyi Emil fennforogni látja a rágalmazás esetét, miért nem mondja meg: miben és mennyiben követtem el a rágalmazást? Erről egy árva szót se hallottunk tőle.)

Egy másik „felháborodó“ — ifj. Koren Pál — azt mondta: „Meg kell fizettetni Kiss Kálmánnal a vizsgálat alkalmából felmerült költségeket, mert az ő eljárása kárt okozott a segélyegyletnek.“ (Arra célozva mondta ezt ifj. Koren Pál, hogy most, panaszaim következtében, a szabályellenesen kihelyezett kölcsöntökek visszafizetésével s a kölcsönök utáni hátralékos kamatoknak s a hátralékos tagsági járulékoknak a lefizetésével az egylet pénztárába befolyt pénz — miután újabban nem akadtak kölcsönkeresők — a takarékpénztárba helyeztetvén el, ott kisebb kamatot hoz, mint az adósfektől hozna, ha ezek kezén maradt volna meg továbbra is.)

A „felháborodás“ e nyilatkozatai után a vége az úgynek, ahogy az eddig fejlődött, az lett, hogy a segélyegylet közgyűlése börtönbe záratásomat nem mondta ki, se azt nem határozta el, hogy rágalmazásnak nyilvánít; se azt, hogy a vizsgálat költségeit nekem kell viselnem (a költségeket az egylet pénztára maga viseli); hanem elhatározta a segélyegylet közgyűlése, hogy eljárásomat igazságtalannak minősíti, helyteleníti és rosszalja, amit a másnap tartott egyházmegyei közgyűlés szentesített is. — S hozzá

kell tennem még: a segélyegylet közgyűlése a kormányzó bizottság iránt teljes bizalmát nyilvánította s az egyházmegyei közgyűlés rátette a kormányzó-bizottságra a teljes bizalomnyilvánítás koronáját. A mit különben megmagyarázhat az a körülmény, hogy az egyházmegyei közgyűlésnek inkább állott érdekében a segélyegylet vezetősége tekintélyét kompromitálni nem engedni, mint az én esekélységem igazait mérlegelni.

Kijutott egyébként a kormányzó-bizottságnak a segélyegyleti tagok bizalmából a része, kevéssel az említett közgyűlési bizalomnyilvánítás előtt is, amennyiben a közben lefolyt választás ismét a régi kormányzó-bizottságra esett. De hát a kormányzó-bizottság úgy gondolta, hogy nem elékszik meg (!) magával az iránta való bizalom nyilvánításával, hanem az iránta való ez a bizalomnyilvánítás, egyszersmind az én eljárásom igazságtalannak nyilvánítása, helytelenítése és rosszalása is legyen.

Pedig hát tudjuk, hogy az ilyen bizalom miben áll és hogy nagyon sok kell ahhoz, hogy valakinek bizalmatlanságot szavazzanak.

A segélyegylet tagjainak ezúttal keresztyén kötelessége is volt a bizalom nyilvánítása a kormányzó-bizottság iránt, mert ime az én eljárásom amellett, hogy javára volt a segélyegyletnek, javított a segélyegylet kormányzó-bizottságán is. Eljárásom eredménye volt, hogy egyes szabálytalanságok megszűntek s hogy jövőre a kormányzó-bizottság vonakodni fog az alapszabálysértésekből és így az Irás szavai nyertek mintegy alkalmazást a segélyegylet tagjai részéről a kormányzó-bizottsággal szemben: öröm léssen egy megtérőn nagyobb, hogy nem kilencvenkilenc igazakon!

Kiss Kálmán,
ev. lelkész.

Megokolt indítvány

Petrovics Soma esperesnek az isteni tiszteletek egyöntetősége kérdésében beterjesztett javaslatára.

(Olvastatott a csanád—csongrádi egyházmegyei lelkészi értekezleten.)

A bánjai ág. hitv. ev. egyházkerületől nyert megbízásból kifolyólag Petrovics Soma esperes elkészítette az istenitiszteletek egyöntetőségének a kérdésében nagy ügybuzgalommal kidolgozott javaslatát. A ker. gyűlés jkönyvébe bejött ugyan a munkálatot készítő esperes azon indítványa, hogy a kérdést Püspök úr saját hatáskörében kezelje, mindazonáltal mégis az ügy tárgyalás végett közigazgatási utra tereltetvén, leszállított az egyházkerület egyházközségeihez. Nyilatkozunk kell tehát. A kérdés felől véleményalkotásra az elnökség által megbízotván, azt a következőkben van szerencsém a tisztelt értekezlet elé terjeszteni:

Külső nyilvános istenitiszteletünk szépsége, épületessége, vonzó hatása oly lényeges, szükségszerű kellék, amely „sine qua non“-ját képezi az isteni tiszteletnek, amely nélkül a szó evangéliumi értelmében vett isteni tisztelet nem is képzelhető. Kiindulva abból az alapigazságból, hogy csak azt tisztelhetjük,

akit szeretünk, — mikor a földi hazaszeretetet dicsőítő költő azt mondja: „Szentegyház keblem belseje, oltár a képed, Te állj s ha kell, e templomot ledöntöm érted“, — ebben az van kifejezve, hogy azért a látható hazáért fenn foroghat szüksége a Porsátor szétfoslásának, ámde az apostoloknak és szent vallásunk egyéb vértanuinak története s főleg magának a nagy megváltónak martirhalála, önfeláldozása mintegy parancsolólag követelik tőlünk, hogy az ennél sokkal feljebbvaló láthatatlan mennyei hazáért is, — ha kell, kötelességszerűleg meghozzuk ugyan azt az áldozatot, „mert a testnek kevés haszna vagyion, de az isteni tisztelet mindenre hasznos, melynek ígérete van mind a jelen, mind a más világon való megjutalmazásra“.

De mindaddig, míg földi bujdosásunk hazájában hivatásukat betöltve testben kell járnunk, a szó betű szerinti értelmében nem teljesíthetjük a jézusi parancsot: »Az Isten lélek s a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják őt.“

Mert fizikumunknak lelküktől való abstrahálásában lelkünk ruhájának testünknek levetközésében nem tisztelhetjük az Istent.

A Kálvin-féle rideg puritánizmus úgy látszik, mintha betfiszterinti értelmet tulajdonitana a lélekben való imádnak, A genfi reformátor az istenitiszteletnél minden külsőséget eltörölt, úgy szólván csak a templom négy falát hagyta meg; a minden külsőségek megszüntetésének, a minden szertartások kiküszöbölésének reformációja nem tudja, hol álljon meg, a végtelenségig mehet; a megölo betű szerinti magyarázat konzekvenciája rombolásra, felforgatásra, szóval oda vezet, hogy minden külsőség, még a kézzel csinált templom, a külső építésnek a satora is, sőt még saját testünk is akadályul szolgál a lélekben való imádnak magasztos tana megvalósításának s az így fölállított tételnek alapján végső elemzésben annak a borzasztó hitelvnek a kijelentéséhez tévelyedhetünk, hogy csak öngyilkosság által juthatunk be az Isten lélekben és igazságban való örök imádnak a templomába.

Karlstadt mindent kidobált a templomból, a mi a róm. katholicizmusra emlékeztetett, a misemondó papokat kiűzte, a képeket, a feszületet, gyertyákat stb. kiszórta, mintha bizony a vallás megtisztítását a külső megszokott szertartásoknak erőszakos megszüntetésében s az ezeknek gyakorlásánál alkalmazott s csaknem a szentség lényével övezett földi dolgoknak elkorozásában állna! Hiába töröd össze a bálványimádnak isteneit, újra megfaragják azokat. A nap, hold és a csillagok imádnak ugyan módon nem vezethetné az egy, igaz Isten tiszteletére, — mert hiszen azokat az égi testeiket nem tehpédné le az égboltozatról s akik a teremto helyeit a teremtmények előtt hullnak porba, azok tévelygésének talán ama teremtmények elpusztításával akarnál véget vetni?

A reformációt a szivben, a gondolkodásban kell keresztül vinni, de nem úgy, mintha uralkodni akarnának a lelkiismereten.

A külső isteni tisztelet reformációjának is a tanításból, a meggyőződésből, az igazság megismertetéséből kell kiindulni. Jól mondja a javaslatot tevő szerző: „Alig vezetne célra, sőt veszedelmet jelentene, több rontást, mint épülést hozna magával azt kívánni, sürgetni, hogy mindenütt egyszerre minden átmenet nélkül egyöntetőség legyen az istenitisztelet rendjében.“ Nem az a cél, hogy, na török, ha szakad,

uniáljunk. Meg kell ismertetni a híveket az igazsággal és ha megismerték, önkényt, maguktól el is fogadják azt. Az nem képezheti a kérdés tárgyát, hogy ünnepi és vasárnapi isteni tiszteleteinknél soha sem szabad hiányozni liturgiának. Hogy milyen legyen az a liturgia, kell-e a meglévön változtatni, mennyiben és mily módon? Ez attól függ, hogy azzal a megszokott isteni tiszteleti renddel, liturgiával el van-e érve, vagy legalább meg van-e közelítve az isteni tisztelet ünnepélyességének a célja, hogy megindítóbb momentumok felhasználásával a fennálló isteni tiszteleti rend némi változtatásával, lényegtelen módosításával, amivel a gyülekezet könnyen megbárátkozik, amit lassan, progressiv uton, minden zökkenés és visszahatás nélkül meglehetne honosítani, — nem lehetne-e az eddiginél nagyobb hatást elérni, nem lehetne-e az isteni tiszteletet még ünnepélyesebbé tenni, még vonzóbbá, még termékenyítőbbé varázsolni?

Nem tudom elképzelni magamnak azt, hogy bármely egyházközség a józan okosság lelkével — be ne látna — ha ad oculos demonstrálják neki, — hogy istentiszteletének jelenlegi rendje nem olyan jó, célszerű és tökéletes, mint amilyennek lenni kellene!

Nem gondolom, hogy találkoznék olyan gyülekezet, melynek mérvadó vezéregyéniségei, vallásos lelkületű, buzgó tagjai — ha megmagyarázzák nekik azt és felvilágosítják őket arról, hogy van jobb is annál, amit ők eddig jónak tartottak — előítéletből, elfogultságból, téves Pietásból görcsösen ragaszkodnának ahhoz, amit megszoktak, csak azért, mert megszokták, a régihez, csak azért, mert régi, nem törődve azzal, hogy amivel a régít felcserélnék, sokkal üdvösebb eredményt lehetne elérni!

In necessariis unitas. Abban mindnyájunknak egyet kell értenünk, hogy az istentisztelet szépségét, épületeségét, hogy azzal hódíthassunk, a szíveket megnyerhessük, elő kell mozdítanunk, ebben a célban mindnyájunknak találkoznia kell, mert az evang. Protestáns egyház a haladás, a tökéletesedés egyháza minden tekintetben, így a liturgia kulturájának művelésében is, s aki ezen kérdés elől elzárkodik, az el vágja maga előtt a haladás útját, ellentétbe helyezkedik a Protestantizmus azon principiumával, melyet Pál apostol így fejez ki: „Mindeneket megpróbáljatok és ami jó, azt megtartsátok“

In dubiis libertas. Nem hajszálig menő egyenlőség, a külsőségekben, az adiaforákban való egyformaság a jelszó, hanem csak a lehetőség szerint való közeledés egymáshoz. Teljesen szabad kezét enged a javaslat a gyülekezeteknek, nem akar rájuk semmiéle ceremóniát octrojalni. A javaslat nem akar Prokrusztos ágy lenni az isteni tisztelet rendjében, nem szándékozik az egyházközségeket kötelezni egy bizonyos meghatározott formában a szertartások szolgálatainak igájával. A kérdést a soha el nem fogyó és mindeneket eltűrő szeretői jegyében akarja megoldani. *In omnibus charitas.*

Ennélfogva indítványom a következő:

Mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy az isteni tiszteletek egyöntetűségének kérdésében jelentést beterjesztő esperes urnak fáradságot nem ismerő, nemes intenciótól vezérelt s közegyházunk érdekeit felölölő, üdvös munkásságát elismerésével honorálja s abbéli javaslatát, hogy a lutheri reformáció arany középutján haladva az isteni tiszteleti rendnek oly kerete állapítassék meg, — amely mig

egyfelől a maga egyszerűségével minden nehézség és idegenkedés nélkül léptethető életbe, másfelől bizonyos felekezeti jelleg kidomborítására is alkalmas s hogy ennek végrehajtásával a püspök, mint legilletékesebb factor bizassék meg, aki a javaslat életbeléptetése iránt saját hatáskörében intézkedjék, — elfogadja és elfogadás végett a bánya-kerületi közgyűlésnek is ajánlja.

Szeged, 1909. július 31.

Thomay József.

BELÉLET.

Az istentiszteletek egyöntetűségének kérdésével a tiszavidéki egyházmegye aug. 24--25. napjain S.-A.-Ujhelyen tartott közgyűlése is foglalkozott s elfogadta Paulik János nyiregyházi lelkésznek következő írásban benyújtott javaslatát:

„Petrovics Soma, csanád-csongrádi esperesnek, az evang. magyar istentiszteletek s egyéb vallási cselekmények egyöntetűségét sürgető és javalló munkáját elvileg elfogadja annál is inkább, mivel a tiszavidéki egyházmegye lelkészi kara e kérdéssel már az 1903. évi június 9-én Meréspatakon tartott lelkészi értekezletén maga is foglalkozott s a magyar istentiszteletek alakjainak ama sokféleségét, amely ma egyházunkban otthonos, a prot. szabadság tultengésének tekinti s azt sem az evang. egyház méltóságával, sem a vallásos építés nagy érdekével megegyezőnek nem tartja s azon felül az evangélikus hívek egyházi összetartozandóságának élénkítésére sem találja alkalmasnak.

Eltérőleg azonban Petrovics Somának a javaslatától, amely egy és ugyanazon egyházon belül többféle istentiszteleti formát tart megengedhetőnek, a tiszavidéki egyházmegye azt tartaná e téren igazi sikernek, ha a magyaryelvű istentiszteletek és funkciók *minden vonalon egységesen rendeztetnének* oly alakban, mely a magyar nép hagyományainak, szellemének és lelki igényeinek figyelembe vételével alapítatnék meg s melyen belül a kedély felmelegítésére alkalmas lithurgikus alkatrészek is helyet foglalnának.

Ilyen istentiszteleti forma megalkotására pedig egy egyetemes jellegű s mind a négy kerület hozzáértő férfiakból alakítandó szakbizottságot találna alkalmasnak, amelynek ez ügyben való javaslatai aztán a rendes egyházi uton vétetnének bonckés alá s terjesztetnének fel annak idején a zsinathoz, mint e tekintetben egyedül illetékes forumhoz. Kívánatosnak tartja ezen előzetes eljárást annyival is inkább, mivel Petrovicsnak fenti munkálata még igen sok kérdést hagy nyitva, s mivel az egyházi közvélemény e dolgot illetőleg nincsen még kellően tájékoztatva, még kevésbé kialakulva. Az esperesség fenntartja magának a jogot, hogy ehez a kérdéshez, annak idején, amikor majd a magyar istentiszteletek és funkciók részletes Agendája előtte fekdüni fog, újra hozzá szólhasson; addig is azonban a nevezett esperes urnak nemes törekvését rokonszenvvel és elismeréssel fogadja s azt föelvéiben diadalra juttatni segíteni törekszik.“

A gömöri ág. hitv. ev. egyházmegye aug. hó 3-án Ratkón tartotta meg ezidei közgyűlését Ter-ray Gyula főesperes és Hevessy Bertalan mint legidősb jelen volt egyházfelügyelő társelnökle mellett. — Előző nap délután a tanügyi és gyámintézeti ülés-

sek tartattak, ezekután 5 órakor offertoriummal egybekötött isteni tisztelet folyt le, melyen a szószéki beszédet Chalupka János gömörpanyiti, az oltári cselekményt pedig Kármán István nandrászi lelkész végzte, mely után a közgyűlést előkészítő tanácskozmány következett. A tulajdonképeni közgyűlés fent idézett napon reggeli isteni tisztelettel vette kezdetét, melyet Stampel Lajos egyházmegyei főjegyző végzett. — Terray Gyula főesperes megnyitván a közgyűlést, sajnálattal jelentette, hogy az egyházmegye érdemes felügyelőjétől Szontágh Andortól távirati értesítést kapott, mely szerint a közgyűlésen betegsége miatt nem vehet részt, miért is az Alk. 86. §-a értelmében felkérte Hevessy Bertalan kövii egyházfelügyelőt, mint a jelenlévő egyházfelügyelők között hivatalára nézve legidősebbet, hogy a világi elnöki széket elfogadni szíveskedjék. — Hevessy Bertalan nagy tetszéssel és élénk éljenzéssel fogadott hosszabb megnyitó beszéddel — mely egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetni határozottatott el — nyitotta meg a közgyűlést. A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére kiküldött bizottság megválasztása után megalakultnak nyilvánította magát. Új jegyzőkül: Szontágh Vilmos szolgabíró, Nádasz János lelkész és Belányi János tanító; törvényszéki tagokul: Dendely Samu és Baltazár János lelkészek, Dr. Markó János a világiak, Szántó József, Bencze Samu és Adamis Gusztáv a tanárok és Bogár Lajos a tanítók közül, — világi dékánussá dr. Markó János a felső rozsavölgyi körbe, a murányvölgybe pedig Szontágh Andor Kóburg hercegi főerdész lettek megválasztva — kik az elmúlt évben megválasztott ratkóvölgyi világi dékánussal Mihálik Pállal csoportonként — a távollevő Szántó József, Adamis Gusztáv és Szontágh Andor kivételével a hivatalos esküt nyomban le is tették. Az újabban megválasztott tanítók u. m.: Valach Andor, Kusnierik Samu, Lux Gusztáv, Olschláger Ferenc, Cseh János, Holéczy György és Obedjár András a közgyűlés színe előtt a hivatalos esküt letévén, miután Valach Andor kártársai nevében is ígéretet tett arra nézve, hogy működésük terén egyházuk és hazájuk javán fognak munkálni — Bartholomaidesz László alesperes melegen üdvözölte az egyházmegye kebelén a tanügynek ezen új munkásait. Ezután következett a főesperes az egyházmegye minden mozzanatát felölelő évi jelentése, mely a nagy egyházmegye erős egyházi életéről tanuskodott, mely is összes jelentéseivel és indítványjaival a jegyzőkönyvbe vétetni határozottatott. A Becser Endre elhalálozása folytán megürült alesperesi állásra vonatkozólag kimondotta a közgyűlés, hogy annak betöltését az egyházmegyénként való szavazás útján fogja eszközölni, addig pedig a tanügyek vezetését Kármán István egyházmegyei jegyzőre és körlelkészre bízta. Vrábel Vilmos vizesréti, Linczenyi Lajos nagyveszverési és Kurek Pál kiétei új lelkészek rokonszenves megjelenésével és szépen átgondolt beszédben mutatkoztak be — ígérve azt, hogy úgy az evangéliumi egyháznak, mint a magyar hazának tevékeny munkásai és hű fiai lesznek — kiket is Bartholomaidesz László alesperes szeretetteljes üdvözléssel vezetett és vett be az egyházmegye kötelekébe. A kerületi közgyűlésre — szavazati joggal a világiak részéről: Hevessy Bertalan, Basilidesz Gusztáv, Dr. Vieszt Károly és Dr. Markó János — az egyháziak részéről: Bartholomaidesz László, Kármán István, Bartho Mihály és Chalupka János — tanácskozási joggal pedig számosan a világiak, egyháziak, tanárok és

tanítók közül küldettek ki. A tanító-egyesület ajánlata pedig Csipkay János csetneki és Falvai János gömörpanyiti tanítók megválasztásra a kerülethez felterjesztettek. Azután nagy érdeklődés mellett tárgyalatott a tanügyi bizottság, nemkülönben az egyházmegyei számvevőszék, az egyházak és az egyházmegyei pénztárak 1908-ik évi számadásairól szóló jelentései. Mindezek után elbírálva lettek az egyházmegyei közgyűlés elé beterjesztett számos iskolai, egyházi és egyeseket érdeklő jelentések és kérvények. — A 63. tárgysorozati pontot felölelő közgyűlés csak az esti órákban az esperes imájával és az elnökség éltetésével ért véget.

A dunáninnyi evangélikus egyházkerület ünnepe. A dunáninnyi evangélikus egyházkerület mult hó 26-án, csütörtökön délelőtt kezdette meg ez évi rendes közgyűlését Pozsonyban. Az egyházkerület a gyűlés keretében megható szeretettel ünnepelte két elnökét, D. Baltik Frigyes püspök és Laszkary Gyula egyházkerületi felügyelőt, abból az alkalomból, hogy most töltötték be az egyház szolgálatában való működésüknek ötvenedik esztendejét, a jubileumi ünnepségre Pozsonyba érkezett báró Prónay Dezső, a magyarhoni evang. egyetemes egyház felügyelője, dr. Zsilinszky Mihály v. b. t. t. a bányai evang. egyházkerület felügyelője, dr. Láng Lajos v. b. t. t. az egyet. gyámintézet elnöke s számos előkelőség. Az istentisztelet után, melyen Schmidt K. Jenő pozsonyi lelkész és Händel Vilmos főesperes beszéltek; a lyceum nagy tornatermében kezdődött a gyűlés, melyet Laaszkary Gyula világi elnök nyitott meg. Nagy hatást keltett beszédében kifejtette, hogy az egyház helyzete anyagilag javult ugyan, de azért sajnálatos visszaesések tapasztalhatók. Rámutat arra, hogy a társadalmi szélső áramlatok nagy veszélyt rejtenek magukban. Rámutat arra, hogy a magyar protestantizmus számtalan esetben védte meg a magyar haza alkotmányát, amellyel az evangélikus egyház alkotmánya teljesen összeforrt. Az államszegély révén sikerült az egyház terheinek könnyíteni, amivel kapcsolatban az állam befolyást gyakorol nemcsak az iskolai, de egyházi téren is, aminek jogosságát nem lehet tagadni. Különösen hangoztatja a magyar hegemonia feltétlen megvédelmét, a nemzetiségi velleitások visszahárítását, amelyek, miként más felekezetű egyházakban, úgy az ev. egyházban is — sajnos — előfordulnak s melyek eltérése az autonómia rovására volna. Foglalkozott ezután az elnök az ultramontán mozgalmak rohamos mérvű növekedésével s amelyek főcélja Magyarország rekatolizálása. A Ne temere pápai decretum bár vissza vonatott, szigorú utasítást kaptak a katolikus lelkészek a reverzálisok vételét illetőleg. Főprogrammja volt elejétől fogva a magyar hegemonia és a magyar ev. egyház kapcsolatos védelme s utolsó lehelletéig ezért fog dolgozni. Végül javasolja, hogy az Ihsz Lajos dunántuli kerületi felügyelő halálával érzett részvét jegyzőkönyvben megörökíttessék s erről Ihsz özvegye értesítsék. A közgyűlés ezt egyhangulag elhatározza s egyben az elnök folytatolagos javaslatára Véssey Sándor kerületi felügyelővé történt megválasztása alkalmából, Antal Gábor reform. püspököt negyven évi jubileuma, Eröss Lajos reform. püspököt pedig megválasztása alkalmából üdvözölni elrendelte. Ezután dr. Baltik Frigyes püspök egyházi elnök melegen üdvözölte báró Prónay Dezső egyetemes felügyelőt és dr. Zsilinszky Mihály bányai egyházkerületi felügyelőt abból az alkalomból, hogy a gyűlésen megjelentek s köszönetet

mondott a részvételért. Majd báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő szólalt fel. Kedves kötelességének tartja a jubileumi alkalomból első sorban a kerületet üdvözölni, mert az évforduló első sorban e kerület ünnepe. Útal a rövid emberi életre, amelynek dacára nagy munka vár minden egyes emberre, a saját működési terén s annál nagyobb azokra, kik az evang. egyház terén munkálkodnak. Az ünnepeltek abban a korban léptek az egyház szolgálatába, amikor az egyházi ügyekkel való foglalkozás bizonyos kockázattal járt. Foglalkozik dr. Baltik Frigyes püspök és Laszkáry Gyula felügyelő érdemeiről. Megemlékezik az egyetemes egyház egy nevezetes mozzanatáról, amikor a zsinat tartása veszedelemben forgott s Baltik püspök bölcsessége óvta meg az egyetemes egyházat a nagyobb zavaroktól. Isten áldását kéri a két kiváló vezérferfiura. — Farbaky István méltatja Baltik püspök eddigi tevékenységét és ismerteti életpályáját. Bejelenti, hogy a kerület gyűjtést indított egy Baltik—Laszkáry alap megteremtése céljából, a mely már is tekintélyes összeggé növekedett. Laszkáry Gyula elnöktársa nevében is megköszöni az emlék megőrzés e szép módját s ezer koronával hozzájárul az alaphoz, Zsilinszky Mihály szolt ezután. A két férfiú iránt érzett tisztelet hozta őt e gyűlésre. Üdvözlö a két elnököt, akikhez hasonló sok vezért kíván az evangélikus egyháznak. Raab Mátyás főesperes javaslatára az összes beszédet jegyzőkönyvbe iktatták. — Végül Händel Vilmos főesperes az üdvözlő iratokat olvasta fel nagy tetszés nyilváníások közepette. A két népszerű egyházvezér ünneplése ezzel véget ért s következett a közgyűlés rendes tárgyainak megvitatása, melyről majd lapunk következő számában számolunk be. A gyűlés befejezte után küldöttségek tisztelegtek az egyházkerület elnökeinél. A pozsonyi ev. egyház negyven tagu küldöttségét dr. Dobrovits Mátyás egyházfelügyelő vezette. Délben diszebed volt a Magyar Király szállóban, ahol Laszkáry Gyula, dr. Dobrovits Mátyás, báró Prónay Dezső, dr. Baltik Frigyes, Zsilinszky Mihály, Láng Lajos, Händel Vilmos s többen mondtak felköszöntőt.

A kőszegi kerül. felsőbb leányiskolában a kibővítő építkezések miatt a tanév megnyitása csak szeptember 25-én lesz, — így a beiratások és javító s felvételi vizsgák is szept. 23—24. napjain lesznek. A tanítás szept. 27-én kezdődik.

Tanár választások. A soproni ev. főgymnasiumhoz tornatanárnak megválasztott Szabó Kálmán műegyetemi hallgató, okl. tornatanító. Ugyanez intézethez szerződési jogán kinevezte a kormány rendes tanárnak Dr. Ruhmann Jenő eddigi helyettes tanárt a magyar- és latin irodalmi tanszékre. — A bonyhádi főgymnasiumhoz vallástanárnak megválasztott Jenersich Tivadar kismányoki lelkész. Ugyanez intézethez a kormány kinevezte a természetrajz—földrajzi tanszékre Posevitz Vilmos okl. tanárt. A pápai ref. főgymnasiumhoz a magyar—német nyelvű tanszékerekre meghívtak helyettes tanári minőségben Németh B. Károly* és Bogár István tanárok.

*Ez a hír annyiban érdekes, mert nevezett már egy évig rendes lelkész volt Alsólövön, mindkét tanár egyébként ág. h. ev. vallásu.

Administratori kinevezés. A dunánt. ev. püspök kinevezte adminisztratornak Szepetnekre Görög Ernő s. lelkészt, az eddigi adminisztrator Pummer Adolf Kőszegre nyert kápláni meghívást.

A lelkészek tanuló fiait segélyző intézet tisztelt tagjait kérem, hogy segély iránti kérvényeiket kellőleg felszerelve *j. évi október hó 31-ig* Ntű Veres József elnök úrnál benyújtani szíveskedjenek. — Kérem a tagtársakat arra is, hogy hátralékaikat és esedékes tagsági díjaikat ugyancsak okt. 31-ig alulirotnál fizessék be. — Tisztelettel Orosháza, 1909. aug. 27-én. *Okályi Adolf* intézeti ügyvivő.

Kitüntetés. A vallás- és közokt. miniszter legközelebb 200 K személyi jutalom utalványozással kitüntette a következő derék tanítókat: Hajas Kálmánt Bükön, Kurtz Sándort Újtelpen, Benedek Vincét Győrött, Bándy Jánost Kapin, Péter Sándort Tófün, Schäffer Mihályt Kistormáson, Bauer Jánost Torvajon, Mohar Endrét Lajos-Komárom.

Lelkészjelölés. A kertai gyülekezet *Ihász Mihály* pápai segédlelkészt jelölte első helyen, — a varsádi gyülekezet egyhangulag *Hanzmann Károly* varsádi segédlelkészt.

PÁLYÁZATOK.

E lapok 26. és 27. számában közölt s a bábaszéki lelkészi állásra vonatkozó pályázat szept. hó 20-ig meghosszabbítottak.

Nagyócsa, 1909. aug. hó.

3—2

Bakay Péter
alesperes.

Kérjük az „Evang. Órálló” igen tisztelt olvasóit, hogy szíveskedjenek könyvszükségletük beszerzése véget minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII, Szentkirályi-utca 51/a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vallalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket gyorsan és pontosan.

Megrendeléseket közvetlenül hozzánk kérünk, mert utazó-ügynököket nem tartunk.

Tisztelettel:

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.

